

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/82/2023
Identifikačné číslo spisu:	1211221647
Dátum vydania rozhodnutia:	25.06.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1211221647.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne H. Q., narodenej XX. G. XXXX, B., Z. 5, zastúpenej advokátom JUDr. Danielom Urbanom, Bratislava, Uhrova 18, Bratislava, proti žalovanej 1/ EKZ PLUS, s.r.o., Trnava, Beethovenova 33, IČO: 36 615 871, zastúpenej advokátkou JUDr. Oľgou Šajdíkovou, Bratislava, Kašmírska 24 a žalovanému 2/ P. L. X., narodenému XX. F. XXXX, O., P. XX, zastúpenému advokátkou JUDr. Editou Balážikovou, Partizánske, Jesenského 5, o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke a záložnej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 11C/161/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 28. novembra 2019 sp. zn. 3Co/131/2017, sp.zn. 3Co/132/2017 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 28. novembra 2019 sp. zn. 3Co/131/2017 v časti výroku I., ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava II z 25. novembra 2016, č. k. 11C/161/2011-582 o zamietnutí žaloby o určenie neplatnosti záložnej zmluvy z 20. marca 2007 uzavretej medzi žalovanou 1/ ako záložcom a žalovaným 2/ ako záložným veriteľom, ako aj vo výroku III. z r u š u j e a v e c m u v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Vo zvyšnej časti dovolanie o d m i e t a.

Odôvodnenie

1. Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava II (ďalej aj „súd prvej inštancie“, alebo „prvoinštančný súd“) z 25. novembra 2016, č.k. 11C/161/2011-582, ktorým zamietol žalobu (výrok I.) o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke 2 600 000 Sk z 20. marca 2007 uzavretej medzi žalovanou 1/ ako dlžníkom a žalovaným 2/ ako veriteľom (ďalej len „zmluva o pôžičke“) a o určenie neplatnosti záložnej zmluvy z 20. marca 2007 uzavretej medzi žalovanou 1/ ako záložcom a žalovaným 2/ ako záložným veriteľom na zabezpečenie záväzku vyplývajúceho z uvedenej zmluvy o pôžičke (ďalej len „záložná zmluva“), a žalovaným 1/ a 2/ nepriznal proti žalobkyni právo na náhradu trov konania. Druhým výrokom odvolací súd zrušil uznesenie súdu prvej inštancie z 25. novembra 2016, č.k. 11C/161/2011-582, ktorým súd prvej inštancie zrušil neodkladné opatrenie nariadené uznesením z 12. septembra 2011. Odvolací súd stranám náhradu trov

odvolacieho konania nepriznal (výrok III).

1.2. V odôvodnení rozsudku súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa odôvodňovala žalobu tým, že sa zmluvou o uzavretí budúcej kúpnej zmluvy z 30. októbra 2007 č. NEZ/20/07 (ďalej len „zmluva o budúcej zmluve“) ako budúca kupujúca zaviazala zaplatiť žalovanej 1/ (ako stavebníkovi a budúcemu predávajúcemu) za budúci prevod vlastníckeho práva k bytu č. 3 na 1. poschodí domu so súpisným č. XXX na Z. ul. popisné č. X, Bratislava, postaveného na pozemku parcela katastra nehnuteľností číslo XXXXX/X, ako aj k spoluvlastníckemu podielu na spoločných častiach a zariadeniach domu o veľkosti 6875/147809, zapísaných na liste vlastníctva katastra nehnuteľností č. XXXX, katastrálneho územia J., okres Bratislava II (ďalej len „byt“) kúpnu cenu 123 647,35 eura (3 725 000 Sk), čo aj urobila. Pri podpise kúpnej zmluvy jej žalovaná 1/ oznámila, že byt je zaťažený záložným právom v prospech žalovaného 2/ ako záložného veriteľa, ktorého vklad do katastra nehnuteľností bol povolený 17. augusta 2007 pod č. V.-XXXX/XX na základe záložnej zmluvy. Zmluvou o pôžičke veriteľ (žalovaný 2/) požičal dlžníkovi (žalovanej 1/) bezúročne 2 600 000 Sk (86 304,19 eura) a dlžník sa zaviazal prevzatú sumu vrátiť veriteľovi v hotovosti do 20. marca 2008. Podľa čl. II zmluvy o pôžičke na zabezpečenie pôžičky sa účastníci dohodli na zriadení záložného práva na predmetný byt.

1.3. Súd prvej inštancie na základe výsledkov vykonaného dokazovania pri posudzovaní návrhu na určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke dospel k záveru, že na predmetnom určení žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem. Vyhovením žalobe v tejto časti by totiž nedošlo k zlepšeniu právneho postavenia žalobkyne voči žalovaným, navyše za stavu, keď žalobkyňa sama ani nie je účastníkom tejto zmluvy a účastníci tejto zmluvy zhodne potvrdili existenciu tohto záväzku a dlžník žalovaná 1/ prostredníctvom svojej štatutárnej zástupkyne opakovane deklaroval záujem na jeho splnení. K právnomu záujmu žalobkyne na určení neplatnosti záložnej zmluvy súd prvej inštancie v odôvodnení rozsudku uviedol, že prípadným určením jej neplatnosti by došlo v zmysle ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 162/1995 Z.z.“) k výmazu záložného práva z katastra nehnuteľností. K tomuto však poukázal na ustálenú judikatúru (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 21Cdo 58/2003), podľa ktorej naliehavý právny záujem nie je daný vtedy, ak má požadované určenie len povahu otázky predbežnej vo vzťahu k posúdeniu, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, a najmä vtedy, ak takáto otázka nerieši alebo nemôže riešiť celý obsah alebo dosah sporného právneho vzťahu. Zdôraznil, že na odstránenie právnej neistoty a dosiahnutie cieľa sledovaného žalobkyňou bolo potrebné inak formulovať žalobný petit a domáhať sa určenia neexistencie záložného práva a v takomto konaní by prichádzalo do úvahy rozhodnúť aj o žalobkyňou vznesenej námietke premlčania záložného práva (rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 21Cdo/2185/2009).

1.4. Súd prvej inštancie ďalej uviedol, že ani v prípade existencie naliehavého právneho záujmu na danom určení, by žalobu nemohol posúdiť ako dôvodnú. Žalobkyňa sa domáhala určenia, že záložná zmluva je absolútne neplatným právnym úkonom, a to jednak z dôvodu, že zabezpečuje neexistujúci záväzok (nevznikla zabezpečovaná pohľadávka zo zmluvy o pôžičke, keďže nedošlo k reálnemu odovzdaniu peňazí), ďalej, že jej bolo pri podpise zmluvy o budúcej zmluve „zatajené“ záložne právo a tiež, že záložná zmluva bola uzavretá v rozpore s dobrými mravmi. Z vykonaného dokazovania mal prvoinstančný súd za preukázané, že záložné právo vzniklo na zabezpečenie pohľadávky žalovaného 2/ vo výške reálne poskytnutých peňažných prostriedkov. Podľa súdu ak aj zvyšná časť pôžičky 600 000 Sk reálne poskytnutá nebola, čo v konaní bolo sporné, táto skutočnosť nemá vplyv na platnosť záložnej zmluvy (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 21Cdo 390/2008). Za irelevantnú považoval i námietku žalobkyne, že záložné právo zaťažujúce predmetný byt jej bolo žalovanou 1/ „zatajené“ pri podpise zmluvy o budúcej zmluve. Z vykonaného dokazovania bez pochybnosti vyplývalo, že k zápisu záložného práva do katastra nehnuteľností došlo 17. augusta 2007 (pod č. V.-XXXX/XXXX). Podľa ustálenej judikatúry (napr. Najvyšší súd Českej republiky sp. zn. 20 Cdo 1293/2003) súd pri rozhodovaní vychádza z predpokladu, že vedomosť o existencii záložného práva nemôže byť sporná, keďže táto sa predpokladá s ohľadom na verejný charakter katastra nehnuteľností. Súd prvej inštancie zdôraznil, že záložná zmluva bola medzi žalovanou 1/ a žalovaným 2/ uzavretá 20.

marca 2007, t. j. sedem mesiacov pred uzavretím zmluvy o budúcej zmluve (z 30. októbra 2007), a preto skutočnosť, že žalobkyňa v čase uzatvárania zmluvy o budúcej kúpnej zmluve nevedela o existencii záložného práva, nemôže mať žiadny vplyv pri posudzovaní platnosti záložnej zmluvy. Prípadný omyl žalobkyne ohľadom existencie záložného práva pri podpisovaní zmluvy o budúcej kúpnej zmluve mohol mať vplyv len na platnosť tejto zmluvy, nie však zmluvy o záložnom práve. Súd prvej inštancie za dôvod neplatnosti záložnej zmluvy nepovažoval ani žalobkyňou tvrdený rozpor s dobrými mravmi spočívajúci v tom, že žalovaný 2/ čakal s výkonom záložného práva až do prevodu vlastníckeho práva k bytu na ňu a v tom, že žalovaný 2/ si neuplatnil nárok voči štatutárom žalovanej 1/, ktorí v zmluve o pôžičke prevzali ručiteľský záväzok za žalovanú 1/ v súvislosti s tým, že ona zaplatila na základe zmluvy o budúcej zmluve celú kúpnu cenu za byt. Zdôraznil, že posudzoval platnosť záložnej zmluvy predovšetkým s ohľadom na okolnosti, ktoré existovali v čase jej uzavretia. K skutočnostiam, ktoré podľa žalobkyne znamenajú rozpor s dobrými mravmi, a ktoré majú mať za následok neplatnosť zmluvy o zriadení záložného práva, došlo až po uzavretí zmluvy o budúcej kúpnej zmluve. Súd prvej inštancie k argumentácii žalobkyne uviedol, že bolo legitímnym rozhodnutím a slobodnou voľbou žalovaného 2/, ktorý z možných spôsobov zabezpečenia pôžičky, ktorú poskytol žalovanej 1/ si zvolí výkon záložného práva alebo vymáhanie od ručiteľov pohľadávky. Ak sa žalobkyňa v zmluve o budúcej kúpnej zmluve dohodla so žalovanou 1/, že zaplatí celú kúpnu cenu za rozostavaný byt ešte pred jeho dokončením a pred prevodom vlastníckeho práva k nemu na ňu, urobila to taktiež slobodne, bez donútenia a v rámci svojej zmluvnej voľnosti, hoci jej konanie možno z racionálneho hľadiska hodnotiť ako veľmi neopatrné. Poukaz na zaplatenie celej kúpnej ceny žalobkyňou (ešte pred prevodom bytu) preto nemá žiadny vplyv na platnosť záložnej zmluvy, ktorá bola uzavretá sedem mesiacov pred uzavretím zmluvy o budúcej kúpnej zmluve. Rovnako, aj z vyššie uvedených dôvodov, nemá vplyv na platnosť záložnej zmluvy skutočnosť, že žalovaná 1/ po podpise kúpnej zmluvy pôžičku napriek svojmu prísľubu a prevzatému záväzku neuhradila a nezabezpečil výmaz záložného práva. Podľa súdu prvej inštancie z výpovedí žalobkyňou navrhnutých svedkov F. Č. a F.. T. Š. a ani z výpovedí ďalších svedkov D.. F. F., D.. F. Q. T. M. X. nevyplynuli skutočnosti, ktoré by mohli mať vplyv na platnosť záložnej zmluvy. O náhrade trov konania súd prvej inštancie rozhodol podľa ustanovenia § 257 CSP a žalovaným 1/ a 2/ voči žalobkyni právo na náhradu trov konania nepriznal.

2. Odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktorým zamietol žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke a záložnej zmluvy, považoval vo výroku za vecne správne. Rozhodnutie o žalobe na určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke odvolací súd neodôvodňoval po vecnej stránke a k žalobe na určenie neplatnosti záložnej zmluvy, len pre úplnosť uviedol dôvody, pre ktoré by túto žalobu nemohol posúdiť ako dôvodnú, ani v prípade, ak by bol daný naliehavý právny záujem na takomto určení.

2.2. Odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie sa zaoberal otázkou procesnej prípustnosti žaloby z hľadiska existencie naliehavého právneho záujmu v zmysle ustanovenia § 137 písm. c) CSP a vo vzťahu k neplatnosti zmluvy o pôžičke vyvodil správny právny záver, ktorý nespochybnil ani skutočnosti uvádzané žalobkyňou v odvolaní, keď sama tvrdila, že určenie neplatnosti zmluvy o pôžičky má pre ňu význam len pre posúdenie jej postavenia vlastníka založenej nehnuteľnosti vo vzťahu k platnosti záložnej zmluvy, t. j. len ako otázka predbežná. Odvolací súd sa po preskúmaní veci so záverom súdu prvej inštancie, že žalobu je treba v tejto časti zamietnuť stotožnil.

2.3. Vo zvyšnej časti, t. j. o žalobe o určenie neplatnosti záložnej zmluvy však už podľa názoru odvolacieho súdu žalobu nebolo možné zamietnuť len pre neexistenciu naliehavého právneho záujmu na takomto určení, odôvodnenú súdom prvej inštancie tým, žalobkyňa pre vyriešenie spornosti svojho právneho postavenia vo vzťahu k predmetnému bytu, mala požadovať „určenie neexistencie záložného práva zaťažujúceho jej byt“. Pokiaľ súd prvej inštancie dospel k záveru, že na určenie neplatnosti záložnej zmluvy nie je daný naliehavý právny záujem, odklonil sa od ustálenej judikatúry, podľa ktorej je takýto naliehavý právny záujem daný, ak na podklade požadovaného určenia možno dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností. Jeho právny záver v tejto otázke preto nebol správny. Pritom sám poukázal na znenie ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z., podľa ktorého ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo o neplatnosti dobrovoľnej dražby, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou, ale nevyvodil z neho správny právny záver. Z tohto

ustanovenia totiž výslovne vyplýva, že na vyznačenie, resp. obnovenie stavu, aký bol v katastri pred neplatným právnym úkonom, je potrebné rozhodnutie súdu o neplatnosti právneho úkonu. Odvolací súd uviedol, že s prihliadnutím na ústavný princíp dôvery v platné právo je takouto jasnou formuláciou zákona bez ďalšieho daný naliehavý právny záujem na určení neplatnosti právneho úkonu, ak ide o taký právny úkon, na základe ktorého bol v katastri vykonaný zápis a ak na základe rozhodnutia súdu o jeho neplatnosti možno v katastri vyznačiť stav pred týmto právnym úkonom. Vzhľadom na platnú právnu úpravu nie je preto na takýto prípad uplatniteľný záver súdnej praxe (majúci pôvod v českom právnom prostredí, na ktorý poukazoval súd prvej inštancie), podľa ktorého naliehavý právny záujem nie je daný, ak požadované určenie má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k otázke existencie či neexistencie práva alebo právneho vzťahu. Existencia naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva, daná potrebou vyznačenia stavu v katastri nehnuteľností, aký tu bol pred neplatným právnym úkonom, však zároveň nevylučuje aj existenciu naliehavého právneho záujmu na určení neexistencie záložného práva (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. júna 2018 sp. zn. 6Cdo 137/2017). Takýmto určením možno totiž dosiahnuť aj odstránenie právnej neistoty, v ktorej sa žalobkyňa ocitla v súvislosti s úkonmi smerujúcimi k realizácii záložného práva na predmetný byt v jej vlastníctve.

2.4. Napriek tomu, že súd prvej inštancie zamietol žalobu v časti určenia neplatnosti záložnej zmluvy pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, pre úplnosť uviedol, že ani v prípade jeho existencie by žalobu v tejto časti nemohol posúdiť ako dôvodnú. Žalobkyňou uvádzané dôvody neplatnosti a to neexistenciu zabezpečovanej pohľadávky, zatajenie záložného práva a rozpor s dobrými mravmi podľa neho preukázané neboli. Odvolací súd po preskúmaní uvedených dôvodov sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že skutočnosť, že pri podpise zmluvy o budúcej kúpnej zmluve bola žalobkyni „zatajená“ existencia záložného práva, nemá pre rozhodnutie žiaden význam, pretože táto by mohla spochybniť len túto zmluvu (zmluvu o budúcej kúpnej zmluve), aj to len v prípade, ak by táto skutočnosť nebola zrejmá z katastra nehnuteľností. Rovnako rozpor s dobrými mravmi spočívajúci v tom, že žalovaný 2/ začal s výkonom záložného práva až po tom, čo sa stala vlastníčkou predmetného bytu a nepožadoval splatenie pôžičky od dlžníka, nemohol spôsobiť neplatnosť záložnej zmluvy, pretože tá sa ako správne uviedol súd prvej inštancie posudzuje podľa okolností daných v čase vykonania daného právneho úkonu, v tomto prípade v čase uzavretia záložnej zmluvy. Žalobkyňa v podanom odvolaní neuviedla žiadne dôvody, ktoré by posúdenie týchto dôvodov neplatnosti záložnej zmluvy spochybnili, ale len zopakovala svoje predchádzajúce vyjadrenia a nesúhlasila s názorom súdu prvej inštancie, že sa do tejto situácie dostala sama svojou neopatrnosťou. Poukaz žalobkyne na rozhodnutie podľa nej obdobnej veci Okresným súdom Bratislava II vedenej pod sp. zn. 51C/170/2012 podľa odvolacieho súdu nebol namieste, pretože v tomto spore bola vyslovená neplatnosť záložnej zmluvy z dôvodu rozporu s dobrými mravmi spočívajúcom v tom, že dispozícia s nehnuteľnosťou, ktorá bola predmetom záložného práva, už bola v čase uzavretia záložnej zmluvy obmedzená záväzkom vlastníka zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve. V prejednávanej veci však k uzavretiu záložnej zmluvy došlo ešte predtým ako sa žalovaná 1/ zaviazala zmluvou o budúcej zmluve predatť žalobkyni predmetný byt.

2.5. K žalobkyňou uvedenému dôvodu neplatnosti z dôvodu neexistencie zabezpečovanej pohľadávky odvolací súd uviedol, že záložná zmluva je právnym dôvodom záložného práva a zákon v ustanovení § 151b ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka vymedzuje jej náležitosti. Následkom neexistencie zabezpečovanej pohľadávky nie je neplatnosť záložnej zmluvy, ale to, že záložné právo nevznikne. Výplýva to z akcesorického charakteru záložného práva, ktoré je viazané na vznik zabezpečovanej pohľadávky. Odvolací súd poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. septembra 2017 sp. zn. 3Cdo/24/2017, v ktorom dospel v otázke existencie naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti záložnej zmluvy k záveru (s poukazom na rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo/89/2007), že ani prípadné určenie neplatnosti záložnej zmluvy nemôže viesť k odstráneniu právnej neistoty žalobcu alebo k zamedzeniu ohrozenia jeho práva, nakoľko určením neplatnosti záložnej zmluvy nemusí byť bez ďalšieho postavené na isto, že vôbec nevzniklo záložné právo, a na druhej strane na základe platnej záložnej zmluvy nemusí vždy vzniknúť záložné právo k nehnuteľnostiam, aj keď bolo vložené do katastra nehnuteľností. Najvyšší súd Slovenskej republiky výslovne uviedol, že „...záložná zmluva nie je neplatná len preto, že nevznikla pohľadávka, ktorú má zabezpečovať záložné právo

založené na tejto zmluve (napríklad preto, že nedošlo k uzavretiu zmluvy, podľa ktorej by mala pohľadávka vzniknúť, alebo preto, že takáto zmluva je neplatná a pod.). A aj keď je záložná zmluva platný právny úkon, záložné právo nevznikne, ak nevznikla pohľadávka, ktorú má záložné právo zabezpečovať. Vzhľadom na to, že určením platnosti alebo neplatnosti záložnej zmluvy sa nemôže vyriešiť celý obsah a dosah sporného právneho vzťahu medzi účastníkmi, nemôže byť na takomto určení naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Stav ohrozenia práva žalobcu alebo neistotu v jeho právnom postavení možno preto odstrániť len určením, či tu je alebo nie je záložné právo, prípadne, ak už došlo k realizácii záložného práva, určením, či tu je alebo nie je iné právo (napríklad vlastnícke)". Aj rozhodnutia, na ktoré poukazovala žalobkyňa v odvolaní napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2009 sp. zn. 2Cdo/5/2008, či Najvyššieho súdu Českej republiky z 23. januára 2008 sp. zn. 26Odo/1100/2006, konštatujú, že v prípade, ak nevznikla pohľadávka, nevzniklo ani záložné právo a nie, že ide o neplatnú záložnú zmluvu. Žalobkyňa na závery z týchto rozhodnutí nereagovala, aj v odvolaní uviedla výslovne, že žalobou sa nedomáha určenia neexistencie záložného práva, ale trvá na určení neplatnosti záložnej zmluvy. Na základe uvedeného považoval odvolací súd za správny záver súdu prvej inštancie, že žalobe o neplatnosť záložnej zmluvy nebolo možné vyhovieť, nakoľko predmetná zmluva spĺňa náležitosti vyžadované ustanoveniami pre platnosť právnych úkonov a aj osobitné náležitosti záložnej zmluvy podľa Občianskeho zákonníka, pričom prípadná neexistencia zabezpečovanej pohľadávky na jej platnosť nemá vplyv.

2.6. V ďalších bodoch (31 až 33) odôvodnenia napadnutého rozhodnutia sa odvolací súd stotožnil s rozhodnutím súdu prvej inštancie o náhrade trov konania podľa ustanovenia § 257 CSP. Napokon odvolací súd preskúmal na odvolanie žalobkyne rozhodnutie súdu prvej inštancie o zrušení neodkladného opatrenia nariadeného uznesením č.k. 11C/161/2011-84 z 12. septembra 2011 (ďalej len „neodkladné opatrenie“) a dospel k záveru, že je potrebné ho zrušiť, nakoľko neodkladné opatrenie zaniklo v zmysle ustanovenia § 333 CSP. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 257 CSP tak, že stranám v odvolacom konaní nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“), prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, majúc za to, že odvolací súd nesprávne právne posúdil vec, keď konštatoval nedostatok naliehavého právneho záujmu na podaní žaloby o neplatnosť zmluvy o pôžičke a záložnej zmluvy. Dovolanie podala tak proti výroku I. rozsudku odvolacieho súdu, ktorým potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie, ako aj proti výroku II. rozsudku odvolacieho súdu, ktorým zrušil uznesenie súdu prvej inštancie, majúc za to, že nadväzuje na I. výrok rozsudku odvolacieho súdu.

3.1. Podľa názoru žalobkyne určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke v žiadnom prípade nepredstavovalo posúdenie predbežnej otázky, ktorej vyriešenie by samo o sebe nemalo priamy vplyv na jej postavenie, ale naopak predstavovalo otázku, ktorej vyriešenie bude mať priamy a zásadný vplyv na postavenie žalobkyne vo vzťahu k žalovanému 2/ v súvislosti s výkonom jeho záložného práva na základe záložnej zmluvy, nakoľko ak je raz zmluva o pôžičke neplatná, nemôže byť platne zabezpečená záložnou zmluvou a teda ani uspokojená výkonom záložného práva. Z uvedeného dôvodu teda mala za to, že v tomto prípade je naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke jasne daný. Žalobkyňa uviedla, že od začiatku konania tvrdila, že zmluva o pôžičke je neplatná preto, lebo zmluva o pôžičke je reálny kontrakt a žalovaným sa nepodarilo preukázať uzavretie takej zmluvy (zmluvu o pôžičke uzavrel brat žalovaného 2/). Poukázala na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 01. októbra 2010 sp. zn. 2 Obo 74/2008 a z 24. februára 2009 sp. zn. 2 Cdo 5/2008 a rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 23. januára 2008 sp. zn. 26 Odo 1100/2006. Mala za to, že ak je záložné právo považované za právo akcesorické, ktoré musí vždy sledovať osud záväzku hlavného, nie je pri neexistencii hlavného záväzku možné podľa § 39 Občianskeho zákonníka platne uzatvoriť ani záložnú zmluvu, nakoľko uzatvorenie takejto zmluvy by bolo automaticky absolútne neplatné z dôvodu absencie vzniku hlavného záväzku. Aby súd mohol uznať zmluvu o pôžičke za platnú, musí byť jej skutočné uzavretie preukázané nesporne, bez akýchkoľvek pochybností. Ohľadom posúdenia zmluvy ako reálneho kontraktu poukázala na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. augusta 2011 sp. zn. 7 Cdo 15/2010 a na

uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 303/2011. Podľa jej názoru neobstojí odôvodnenie odvolacieho súdu v bode 42 napadnutého rozsudku, podľa ktorého plnením finančných prostriedkov na účet žalovanej 1/ zo strany dlžníka žalovaného 2/ P. X. preukázateľne došlo k reálnemu poskytnutiu finančných prostriedkov žalovanej 1/. V danom prípade súd prevej inštancie nedostatočne zistil skutkový stav; síce vyhodnotil dôkaz - svedeckú výpoveď P. X. a jeho manželky V. X., vyhodnotil ho však len jednotlivo a uspokojil sa s tvrdením, že poukázanie sumy 2.000.000 Sk z účtu V. X. na účet žalovaného 1/ bolo len platobným miestom. Nevyhodnotil však tento dôkaz vo vzájomnej súvislosti s inými dôkazmi, a to predovšetkým s písomným dôkazom - splátkovým kalendárom, ktorý potvrdzuje tvrdenie žalobkyne o tom, že išlo o pôžičku medzi bratom žalovaného 2/ P. X. a žalovanou 1/. Žalobkyňa mala za to, že v danom prípade je naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke jasne daný, nakoľko práva z nej vyplývajúce zasahujú priamo do právneho postavenia žalobkyne, ako aj jej právnej istoty. Vzhľadom na charakter zmluvy o pôžičke ako záväzku primárneho a záložnej zmluvy ako záväzku zabezpečovacieho, t. j. sekundárneho, s prihliadnutím na skutočnosť, že sa žalobkyňa domáha určenia neplatnosti záložnej zmluvy práve na základe neplatnosti zmluvy o pôžičke, mala za to, že táto skutočnosť jasne preukazuje existenciu naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke (ako aj záložnej zmluvy).

3.2. Vo vzťahu k neplatnosti záložnej zmluvy žalobkyňa poukázala na bod 24 rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom uviedol, že pokiaľ súd prvej inštancie dospel k záveru, že na určení neplatnosti záložnej zmluvy nie je daný naliehavý právny záujem, odklonil sa od ustálenej judikatúry, podľa ktorej je takýto naliehavý právny záujem daný, ak na podklade požadovaného určenia možno dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností. Právny záver súdu prvej inštancie v tejto otázke nebol správny, pretože z ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z. výslovne vyplýva, že na vyznačenie, resp. obnovenie stavu, aký bol v katastri pred neplatným právnym úkonom, je potrebné rozhodnutie súdu o neplatnosti právneho úkonu. Odvolací súd však zdôraznil, že existencia naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva, daná potrebou vyznačenia stavu v katastri nehnuteľností, aký tu bol pred neplatným právnym úkonom, však zároveň nevylučuje aj existenciu naliehavého právneho záujmu na určení neexistencie záložného práva, citujúc pri tom uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. júna 2018 sp. zn. 6Cdo 137/2017. K uvedenému žalobkyňa uviedla, že napriek právnej vete citovaného judikátu na dosiahnutie cieľa žalobkyne nie je pre ňu potrebné, aby žalovala tak neplatnosť právneho úkonu, ako aj neexistenciu záložného práva.

3.3. Dôvody nesprávnosti právneho posúdenia odvolacieho súdu spočívajú podľa názoru žalobkyne v tom, že použila vhodný prostriedok obrany svojich práv v podobe žaloby o neplatnosť právnych úkonov, pri ktorých naliehavý právny záujem na určení oboch právnych úkonov je jasne daný, aj keď podanie žaloby o neplatnosť právnych úkonov vyplývala priamo z § 137 písm. d) CSP. Poukazujúc na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2010 sp. zn. 4 Cdo 37/2009 mala za to, že ak sa žalobou domáhala neplatnosti právneho úkonu (záložnej zmluvy), domáhala sa tým neexistencie záložného práva, ktoré vzniklo na podklade právneho úkonu (záložnej zmluvy). V ďalšom texte dovolania žalobkyňa poukázala tiež na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2010 sp. zn. 4 Cdo 136/2009 a z 28. septembra 2010 sp. zn. 2 Cdo 252/2009, z ktorého vyplýva, že keďže určenie platnosti zmluvy nemá charakter predbežnej otázky, možno žalovať priamo neplatnosť právneho úkonu a nie je potrebné, ani nutné, žalovať (ne)existenciu práva, teda v uvedenom prípade je daný naliehavý právny záujem. Podľa žalobkyne, otázka existencie naliehavého právneho záujmu nespočíva v takej formulácii petitu, ktorou by sa odstránili všetky sporné otázky vo všetkých právnych vzťahoch vyplývajúcich zo záložnej zmluvy (vzťah záložného veriteľa, vzťah záložcu a vzťah dlžníka medzi sebou), ale iba v súvislosti s právnou pozíciou žalobkyne vo vzťahu k ňou želanému cieľu a výsledku konania. Žalobkyňa mala za to, že odvolací súd nesprávne právne posúdil vec v otázke naliehavého právneho záujmu. V uvedenom prípade sa súd doslova hrá so slovíčkami o právnej teórii. V prejednávanej veci na odstránenie právnej neistoty žalobkyne postačuje určenie, že záložná zmluva je (absolútne) neplatná, nakoľko takáto absolútne neplatná zmluva nemôže mať za následok vznik a existenciu záložného práva v prospech žalovaného 2/. Absolútne neplatný právny úkon totiž nespôsobí právne následky ani v prípade, že na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade záložného práva do katastra nehnuteľností.

3.4. Ohľadom posúdenia rozporu s dobrými mravmi žalobkyňa nesúhlasila so záverom súdov nižších inšancií, že do aktuálnej situácie sa žalobkyňa dostala sama v dôsledku svojej neopatrnosti, pretože si neoverila skutočnosť, či na byte nejaká ťarcha viazne, alebo nie a rovnako tak sa dobrovoľne rozhodla zaplatiť takmer celú kúpnu zmluvu ešte pred nadobudnutím vlastníckeho práva k bytu, pričom poukázala na doslovne až podvodné praktiky žalovanej 1/. Z výpovedí vykonaných v rámci predmetného konania, ako aj konania vo veci vedenej na súde pod sp. zn. 51C/170/2012 je zrejmé, že žalovaná 1/ fungovala na báze požičaných peňazí, pričom svoje dlhy zabezpečovala nehnuteľnosťami, v súvislosti s ktorými už uzatvorila zmluvy o budúcich kúpnych zmluvách, na základe ktorých jej bola vyplatená podstatná časť kúpnej ceny predmetných nehnuteľností. Takto získal peniaze dlžník od budúceho kupujúceho na základe zmluvy o uzavretí budúcej zmluvy, ale získal ich aj veriteľ, ktorý si ako záložný veriteľ následne vymáha svoju pohľadávku výkonom záložného práva. Preto uzatváranie takýchto zmlúv o pôžičke a záložných zmlúv je v rozpore s dobrými mravmi, pretože ich výsledkom je, že kupujúci prídu v dobrej viere o vlastnícke práva k svojim bytom, za ktoré už dávno vopred zaplatili. Žalobkyňa vyslovila presvedčenie, že konanie žalovanej 1/ vo vzťahu k žalobkyni je v hrubom rozpore s dobrými mravmi, pričom tomuto konaniu predchádzalo aj úmyselné a premyslené konanie žalovanej 1/ v spojitosti s uzatvorením zmluvy o pôžičke. Rozpor s dobrými mravmi videla žalobkyňa aj v tom, že kúpna zmluva sa uzatvorila s tou podmienkou, že žalovaná 1/ ako predávajúca zabezpečí výmaz záložného práva najneskôr do 30. novembra 2009, čo sa však nestalo.

3.5. Na základe uvedeného dovolateľka žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, prípadne, aby dovolací súd podľa § 449 ods. 3 CSP zmenil rozsudok odvolacieho súdu tak, že žalobe vyhovie a žalobkyni prizná náhradu trov konania voči žalovaným 1/ a 2/. V rámci svojho dovolania žiadala odložiť právoplatnosť napadnutého rozhodnutia podľa § 444 ods. 2 CSP z dôvodu, že výkonom záložného práva zo strany žalovaného 2/ stratila vlastnícke právo k svojmu bytu.

3.6. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 26. októbra 2023 sp. zn. 4Cdo/82/2023 rozhodol o odklade právoplatnosti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 28. novembra 2019 sp. zn. 3Co/131/2017 do právoplatného skončenia konania o dovolaní žalobkyne.

4. Žalovaný 2/ sa vo svojom vyjadrení s právnou argumentáciou žalobkyne nestotožnil a dovolaním napadnutý rozsudok označil v celom rozsahu za vecne správny, založený na správnom právnom posúdení veci a súladný s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, z ktorého dôvodu navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť. Ďalej uviedol, že v časti dovolania pokiaľ ide o existenciu či neexistenciu naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke, žalobkyňa doslova len prekopírovala podané odvolanie, kde sa rozsiahlym spôsobom venuje predovšetkým spochybneniu zisteného skutkového stavu veci - otázky poskytnutia pôžičky. Žalovaný 2/ zdôraznil, že žalobkyňa v podanom dovolaní k otázke posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke vôbec neuviedla, v čom konkrétne malo spočívať nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom či odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Pokiaľ ide o namietané nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti záložnej zmluvy, žalovaný 2/ uviedol, že mu nie je zrejmé, ako žalobkyňa k ňou prezentovanému záveru dospela, keďže odvolací súd v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia (bod 24.) posúdil vec právne rovnako ako žalobkyňa. Pre doplnenie dodal, že podľa názoru odvolacieho súdu bolo potrebné žalobu v časti určenia neplatnosti záložnej zmluvy zamietnuť z dôvodu, že žalobkyňou uvádzané dôvody neplatnosti záložnej zmluvy neboli v konaní preukázané. Pokiaľ ide o tvrdený rozpor záložnej zmluvy s dobrými mravmi, tento v konaní preukázaný nebol. Aj v tomto smere žalobkyňa v rámci dovolania iba zopakovala to, čo už skôr uviedla v odvolaní, bez vysvetlenia, v čom podľa jej názoru spočívalo nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom. Žalovaný 2/ dovolaciemu súdu navrhol, aby v súlade s § 448 CSP dovolanie žalobkyne ako nedôvodné zamietol a priznal mu plnú náhradu trov dovolacieho konania. Žalovaný 2/ taktiež nesúhlasil s odložením právoplatnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolačný súd“, resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je nielen prípustné, ale aj v časti výroku I., ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava II z 25. novembra 2016, č.k. 11C/161/2011-582 o zamietnutí žaloby o určenie neplatnosti záložnej zmluvy z 20. marca 2007 uzavretej medzi žalovanou 1/ ako záložcom a žalovaným 2/ ako záložným veriteľom, ako aj vo výroku III. dôvodné. Vo zvyšnej časti dovolanie najvyšší súd odmietol.

6. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

10. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

11. Dovolaateľka vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pričom v dovolaní bližšie konkretizuje, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, keďže odvolací súd nesprávne právne posúdil vec v tom, že rozhodol, že „v prejednávanej veci nebol daný naliehavý právny záujem na podaní žaloby o neplatnosť zmluvy o pôžičke a záložnej zmluvy“. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobkyňa považuje ako nesprávne právne posúdenú tiež otázku „platnosti záložnej zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi“ (viď bod 3.3. tohto rozhodnutia). Dovolaateľka vyjadrila presvedčenie, že „konanie žalovanej 1/ vo vzťahu k žalobkyni je v hrubom rozpore s dobrými mravmi, pričom tomuto konaniu predchádzalo aj úmyselné a premyslené konanie žalovanej 1/ v spojitosti s uzatvorením zmluvy o pôžičke“.

12. V danom prípade teda dovolateľka vymedzila právnu otázku/otázky, pri riešení ktorých sa mal odvolací súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (s poukazom na konkrétne rozhodnutia najvyššieho súdu; bližšie vid' bod 3 tohto rozhodnutia). Po konštatovaní prípustnosti dovolania dovolací súd pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzených právnych otázkach.

13. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu" (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali.

13.1 S prihliadnutím na čl. 3 CSP do pojmu ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu treba zahrnúť aj rozhodnutia Ústavného súdu SR a Európskeho súdu pre ľudské práva, prípadne Súdneho dvora Európskej únie. Rozhodnutia súdov iných štátov, a teda ani rozhodnutia Ústavného súdu ČR a Najvyššieho súdu ČR pod tento pojem nespádajú (uznesenie najvyššieho súdu z 31. októbra 2017 sp. zn. 6Cdo 129/2017). Judikatúra ústavného súdu dotvára precedenčnú záväznosť ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v tom zmysle, že potvrdzuje ústavnú súladnosť dotknutej interpretácie a aplikácie právnej úpravy realizovanej najvyšším súdom. Podmienkou precedenčnej záväznosti toho-ktorého rozhodnutia nie je absolútna totožnosť so všetkými skutkovými okolnosťami prejednávanej veci. Predpokladom precedenčnej záväznosti je podobnosť týkajúca sa relevantných, ťažiskových okolností prejednávanej veci. Pokiaľ teda ústavný súd vyslovil názor na riešenie tej-ktorej otázky ako jedna z najvyšších súdnych autorít (čl. 2 ods. 2 CSP), je potrebné aby dovolací súd k tejto skutočnosti pri rozhodovaní prihliadol.

14. Dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (vid' rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1VObdo/2/2020 a tiež 1VCdo/2/2022, 8Cdo/278/2019).

15. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pričom v dovolaní bližšie konkretizuje, že odvolací súd nesprávne právne posúdil vec v tom, že „v prejednávanej veci nebol daný naliehavý právny záujem na podaní žaloby o neplatnosť zmluvy o pôžičke a záložnej zmluvy"

15.1. V časti právneho posúdenia naliehavého právneho záujmu žalobkyne na podaní žaloby o neplatnosť zmluvy o pôžičke uzatvorenej 20. marca 2007 medzi žalovanými 1/ a 2/ sa odvolací súd stotožnil s právnym posúdením prvoinštančného súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy o pôžičke, nakoľko určením zmluvy za neplatnú by sa postavenie žalobkyne nijako nezmenilo, pretože samotná zmluva nemá vplyv na jej právne postavenie ako vlastníka nehnuteľnosti. Dovolateľka v dovolaní predovšetkým namietala, že súdy nižších inštancií nesprávne právne posúdili otázku neplatnosti zmluvy o pôžičke, pretože podľa nej v skutočnosti nešlo o reálny kontrakt uzavretý medzi žalovanými 1/ a 2/ (nedošlo k odovzdaniu peňazí). Z obsahu podaného dovolania vyplýva, že žalobkyňa v podstate namietala nesprávne právne posúdenie na základe nesprávneho vyhodnotenia skutkového stavu týkajúceho sa uzatvorenia zmluvy o pôžičke a odovzdania finančných prostriedkov žalovanej 1/. V uvedenom smere dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci, dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Dovolací súd preto dospel k záveru, že v okolnostiach danej veci žalobkyňa neopodstatnene vytýkala, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v časti posúdenia neplatnosti zmluvy o pôžičke spočíva na nesprávnom

právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolateľka preto nedôvodne namietala odklon podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP od ustálenej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu.

15.2. Pokiaľ dovolateľka namietala aj právny záver odvolacieho súdu, že v prejednávanej veci nebol daný naliehavý právny záujem na podaní žaloby o neplatnosť záložnej zmluvy", dovolací súd uvádza, že odvolací súd svoje rozhodnutie založil okrem iného na závere, že „v danom prípade má žalobkyňa naliehavý právny záujem na určení neplatnosti záložnej zmluvy, pretože na podklade požadovaného určenia možno dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností". Žalobkyňou nastolenú otázku posúdil teda rovnako, ako ju táto prezentovala v dovolaní. Z hľadiska uvedeného dovolací súd nemal žiaden racionálny dôvod bližšie sa s predmetnou dovolacou námietkou zaoberať.

16. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobkyňa považuje ako nesprávne právne posúdenú tiež otázku „platnosti záložnej zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi" (viď bod 3.3. tohto rozhodnutia). Dovolateľka vyjadrila presvedčenie, že „konanie žalovanej 1/ vo vzťahu k žalobkyni je v hrubom rozpore s dobrými mravmi, pričom tomuto konaniu predchádzalo aj úmyselné a premyslené konanie žalovaného 1/ v spojitosti s uzatvorením zmluvy o pôžičke".

16.1. Ustanovenie § 3 Občianskeho zákonníka je všeobecným ustanovením hmotno-právnej povahy, ktoré dáva súdu možnosť posúdiť, či výkon subjektívneho práva je v súlade s dobrými mravmi a v prípade ak tomu tak nie je, požadovanú ochranu odoprieť. Právny úkon sa prieči dobrým mravom, pokiaľ nerešpektuje niektoré zo súhrnu spoločenských, kultúrnych a mravných noriem základných, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňuje sa s nimi podstatná časť spoločnosti.

16.2. Dobré mravy možno stotožniť so všeobecne spoločensky uznávanými zásadami konania v právnom styku (poctivosť, nezneužívanie výkonu práv, nešíkanózny spôsob výkonu práva, rešpektovanie rovnosti účastníkov občianskoprávných vzťahov). Vo svojom rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 137/2003 (publikovanom v časopise Zo súdnej praxe č. 62/2004) Najvyšší súd Slovenskej republiky už uviedol, že za právny úkon priečiaci sa dobrým mravom v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka treba považovať úkon, ktorý je všeobecne neakceptovateľný z hľadiska v spoločnosti prevládajúcich mravných zásad a princípov vzájomných vzťahov medzi ľuďmi. Súlad právneho úkonu s dobrými mravmi treba posudzovať vždy komplexne so zreteľom na konkrétnu situáciu na oboch stranách sporu (nielen osoby vykonávajúcej určité právo, ale aj osoby týmto úkonom dotknutej), s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti a nezávisle od vedomia a vôle (zavinenia) toho, kto právo alebo povinnosť vykonáva. Rovnako v tejto súvislosti možno súhlasiť s názorom vysloveným Najvyšším súdom Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 49/96 (publikovaným v časopise Zo súdnej praxe č. 38/1997), že ustanovenie § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka nemá vlastnú priamu normotvornú platnosť - upravuje iba spôsob aplikácie a interpretácie ustanovení, ktoré priamo upravujú právne vzťahy, a to na základe všeobecných pravidiel morálnych, elementárnej slušnosti a tolerancie a morálneho charakteru konajúcich.

17. Dovolací súd sa preto zaoberal nastolenou otázkou ne/platnosti záložnej zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi v okolnostiach danej veci. Súdna prax zaujala názor, že postup súdu podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka má miesto len vo výnimočných situáciách, kedy k výkonu práva založeného zákonom dochádza z iných dôvodov, než je dosiahnutie hospodárskych cieľov či uspokojenie iných potrieb, kedy hlavná alebo aspoň prevažujúca motivácia je úmysel poškodiť či znevýhodniť povinnú osobu (tzv. šikanózný výkon práva), prípadne kedy je zrejmé, že výkon práva vedie k neprijateľným dôsledkom prejavujúcim sa ako vo vzťahu medzi účastníkmi, tak na postavení niektorého z nich navonok. Korektív dobrých mravov však nesmie byť na ujmu princípu právnej istoty a nesmie neprimerane oslabovať subjektívne práva účastníkov vyplývajúce z právnych noriem. Pri skúmaní platnosti právneho úkonu z hľadiska dobrých mravov je v neposlednom rade treba vziať do úvahy celkové okolnosti úkonu a pohnútky, ktoré k nemu viedli.

18. S poukazom na konanie vedené na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 51C/170/2022 (konanie

vedené na najvyššom súde pod sp. zn. 2Cdo/51/2019), mal dovolací súd vedomosť, že zo strany žalovanej 1/ nejde o ojedinelé konanie, kedy si opakovane požičiavala peňažné prostriedky na financovanie svojej obchodnej činnosti, pričom pôžičky zabezpečovala záložným právom k nehnuteľnostiam. Pokiaľ súd prvej inštancie i odvolací súd poukázali na to, že v predmetnom spore ide o odlišnú situáciu ako v spore vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 51C/170/2012, v ktorom bola vyslovená neplatnosť záložnej zmluvy z dôvodu rozporu s dobrými mravmi spočívajúcim v tom, že dispozícia s nehnuteľnosťou, ktorá bola predmetom záložného práva, už bola v čase uzavretia záložnej zmluvy obmedzená záväzkom vlastníka zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve, dovolací súd je na rozdiel od súdov nižších inštancií toho názoru, že na takto zistené skutočnosti nemožno neprihliadnuť.

19. Z okolností predmetnej veci je zrejmé, že žalovaná 1/ vykonávala podnikateľskú činnosť aj prostredníctvom viacerých pôžičiek, pričom svoje dlhy zabezpečovala nehnuteľnosťami, v súvislosti s ktorými uzatvárala zmluvy o budúcich kúpnych zmluvách a na základe ktorých jej bola vyplatená kúpna cena. Takýmto konaním žalovaná 1/ získala peniaze jednak od žalovaného 2/ ako záložného veriteľa, ale aj od budúcej kupujúcej (žalobkyne), a to na základe zmluvy o uzavretí budúcej zmluvy. Žalovaný 2/ ako veriteľ zo zmluvy o pôžičke z 20. marca 2007 potom ako mu žalovaná 1/ v dohodnutej lehote splatnosti pôžičku nevrátila pristúpil následne k vymáhaniu svojej pohľadávky výkonom záložného práva voči žalobkyni. Za daných okolností zostalo zo strany súdov nižších inštancií nepostrehnuté, či takéto správanie žalovanej 1/ (uzatváranie rôznych druhov zmlúv vo vzťahu k tej istej nehnuteľnosti) nie je možné posúdiť ako rozporné s dobrými mravmi, pretože jeho výsledkom v konečnom dôsledku môže byť strata vlastníckeho práva k bytu kupujúceho konajúceho v dobrej viere vzhľadom na ubezpečenia žalovanej 1/ o výmaze záložného práva. K takejto povinnosti sa žalovaná 1/ zaviazala v zmysle čl. XI. Bod 2. Kúpnej zmluvy, t. j. doručiť kupujúcemu doklad o úhrade dlhu - kvitanciu záložného veriteľa spôsobilú na výmaz záložného práva a bezodkladne zabezpečiť podanie návrhu na výmaz záložného práva (č.l. 18 spisu). S ohľadom na sled udalostí v danej veci (v jej okolnostiach) nemožno podľa dovolacieho súdu konanie žalovanej 1/ považovať za zodpovedajúce korektívu dobrých mravov.

20. Žalobkyňa dovolaním napadla i výrok II. rozsudku odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd zrušil uznesenie súdu prvej inštancie z 25. novembra 2016, č.k. 11C/161/2011-582, ktorým súd prvej inštancie zrušil neodkladné opatrenie nariadené uznesením z 12. septembra 2011 č.k. 11C/161/2011-84.

20.1. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Uznesenie, ktorým odvolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie, nie je rozhodnutím odvolacieho súdu potvrdzujúcim alebo zmeňujúcim rozhodnutie súdu prvej inštancie. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd uzatvára, že proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo zrušené rozhodnutie súdu prvej inštancie, nie je dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP prípustné. Dovolací súd preto v uvedenej časti procesne neprípustné dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil v časti rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.